

Psalmen spelen met akkoorden

Laurine Jansen, september 2024

Dit stuk is geschreven voor de lesmethodes liedbegeleiden met gitaar ('[Loof God met snarenspeel](#)') en piano ('[Loof God, prijs Zijn naam](#)'). Die lesmethodes zijn gekoppeld aan de liedbundel Op Toonhoogte, waarnaar steeds verwezen wordt.

Psalmen in de Bijbel

In de Bijbel staat het boek Psalmen. Deze zijn vaak tot liederen verwerkt. Een oude Nederlandse psalmberijming is die van 1773. De melodieën daarvan komen van de Franse (Geneefse) psalmen van Johannes Calvijn. Er zijn later nieuwe berijmingen gekomen op dezelfde oude melodieën. Ook zijn er psalmliedereren geschreven met nieuwe melodieën.

Voorin Op Toonhoogte zie je allerlei psalmen en psalmliedereren door elkaar.

Dit verdiepingsonderwerp gaat over het spelen van psalmen op de oude melodieën.

A Oude muziek

Wij leven in de 21^e eeuw en zijn gevormd door alle muziek die we horen. Psalmen horen bij de oude muziek, ze zijn in het Frans berijmd door Calvijn in de 16^e eeuw.

Doordat de psalmen oude muziek zijn, zijn er verschillen met wat wij 'normaal' vinden.

Oorspronkelijk	Tegenwoordig
Eenstemmige zang in de kerken Op andere plaatsen vaak wel meerstemmig	Vaak meerstemmige muziek
Bij Calvijn geen begeleiding met instrumenten In Nederland begeleiding met orgel	Begeleiding met allerlei instrumenten
Oude (kerk)toonsoorten	Bijna alleen majeur- en mineurtoonsoorten. In sommige popmuziek worden wel weer kerktoonsoorten gebruikt.
Geen maatsoorten, maar een tactus (regelmatige puls)	Liefst 1 maatsoort voor 1 lied

Door deze verschillen ervaren wij een aantal problemen bij het spelen van psalmen:

- Het ritme vinden we vaak onregelmatig
- Er zijn veel akkoordwisselingen
- De melodie en akkoorden klinken soms vreemd, omdat wij vooral majeur en mineur kennen
- Over sommige noten is discussie of het wél of geen verhoging moet zijn

Kerktoonsoorten

Toen de psalmen geschreven werden, waren er veel oude toonsoorten.

We noemen die 'kerktoonsoorten'.

Voorbeelden hiervan zijn: ionisch, dorisch, phrygisch, mixolydisch, aeolisch.

Ionisch is hetzelfde als onze majeuretoonsoort.

Aeolisch en dorisch lijken op een mineurtoonsoort.

De andere toonladders vinden de meeste mensen vreemd klinken.

Wat moet je doen?

Zoek een 'ouderwets' psalmboek, dus niet de psalmen uit Op Toonhoogte.

Vaak staat boven de notenbalk welke kerktoonsoort de psalm heeft.

Je hoeft niets met de kerktoonsoort te doen.

Maar je weet nu wel waarom sommige tonen of akkoorden voor ons vreemd klinken.

Wilhelmus van Nassouwe

Dit lied hoort ook bij de oude muziek. De melodie is geschreven in de 16^e eeuw.

Dit lied is hier opgeschreven met steeds wisseling van maatsort.

Eigenlijk moet het zonder maatsort, maar dat leer je pas later.

The musical score for 'Wilhelmus van Nassouwe' is written in G major and features a variety of time signatures: 4/4, 2/4, 3/4, and 3/2. The lyrics are: Wil - hel - mus van - Nas - sou - we ben ik van duit - sen bloed. Den va - der - land ge - trou - we blijf ik tot in - den dood. Een - prin - ce van O - ran - je ben ik vrij, on - ver - veerd. De ko - ning van His - pan - je heb ik al tijd ge - eerd.

Chords indicated above the notes: G, D, G, C, D, G, G, D, G, C, D, G, D, G, C, D, G.

B Ritmisch en iso-ritmisch

In sommige kerken wordt ritmisch gezongen: met lange en korte noten (halven en kwarten).
In anderen kerken worden alle noten even lang gezongen.
Dat noemen we iso-ritmisch. 'Iso' betekent 'gelijk'.

Vaak noemen mensen het 'niet-ritmisch', maar dat klopt niet:
als alle noten even lang zijn, is dat nog steeds een ritme.

De psalmen in Op Toonhoogte zijn bedoeld om ritmisch te zingen, met gitaar.
Het aantal akkoorden is daarop aangepast.

Bedenk voor jezelf: ken jij de psalmen ritmisch of iso-ritmisch?

Iso-ritmisch is een makkelijke manier om psalmen te oefenen

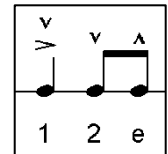
Bij iso-ritmische psalmen hoef je niet na te denken over de lengte van de noten van de melodie:
alle noten zijn halve noten.

Aan het eind van elke regel is er een halve rust, ook als die er bij een ritmische psalm niet is.
Tijdens de halve rust speel je het patroon van het akkoord wél door!

Gitaar

Wat moet je doen?

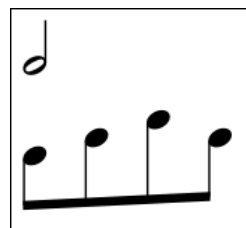
Speel een iso-ritmische psalm met het volgende patroon bij elke noot of rust:

Piano

Wat moet je doen?

Speel een iso-ritmische psalm met 1 van de volgende patronen bij elke noot of rust:

RH melodie

LH gebroken akkoorden

RH melodie

+ rest van het akkoord

LH bastonen

Psalm 33

Dm Am Em F C Dm E Am Dm C Am Dm
Zingt vro - lijk, heft de stem naar bo - ven, recht - vaar - di - gen, ver -

Am E Am Dm Am Em F C Dm E Am Dm
heft de HEER! Het past op - rech - ten God te lo - ven, zingt Zij -

C Am Dm Am E Am Am Em Dm Am C Am
ne gro - te naam ter eer! Prijst Hem in uw psal - men met de

Em Dm Am C Em Dm E Am Dm G C G
schoon - ste gal - men, roept Zijn wel - daân uit! Laat de keel zich

Am C Em Am G C F Dm Gm Dm A Dm
pa - ren met de klank der sna - ren, looft Hem met de luit.

C Veel akkoordwisselingen bij Psalmen

Doordat psalmen oude muziek zijn, moet je vaak akkoorden afwisselen.

Men wilde in die tijd dat alle partijen een mooie eigen melodie hadden, maar dit moest ook goed samenklinken. Hierdoor wisselen de akkoorden nu steeds.

Het mooiste is om op iedere halve noot een ander akkoord te spelen.

Dit moet ook bij 2 dezelfde noten, anders wordt het saai. Maar voor sommige instrumenten is dat niet fijn.

Componisten maken daarom hun eigen keuze:

- veel of weinig akkoorden
- makkelijke of moeilijke akkoorden
- ritmische of iso-ritmische psalmen

Notatie voor ritmisch én iso-ritmisch

De psalmen in Op Toonhoogte zijn alleen bedoeld voor ritmische psalmen.

Sommige boeken kun je ritmisch én iso-ritmisch gebruiken. Er staan dan akkoorden tussen haakjes.

Meer akkoorden bij iso-ritmische psalmen

Bij iso-ritmische psalmen duren alle noten lang.

Daardoor hoor je het beter als een noot niet bij een akkoord past.

Om dit op te lossen, moet je meer akkoorden afwisselen.

Wat moet je doen?

Speel de volgende psalm eerst iso-ritmisch zonder de akkoorden tussen haakjes.

Speel hem daarna nog een keer iso-ritmisch, maar dan met alle akkoorden.

Merk je dat het mooier is om méér akkoorden te spelen als je iso-ritmisch zingt?

Psalm 134

The image shows the musical notation for Psalm 134 in G major. It consists of four lines of music, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes, and chord changes are indicated by letters above the staff. The chords are: G, (D), C, (D), G, D, G; D, (G), C, G, D; G, D, (G), D, (G), C, D, G; D, G, Em, Am, (C), G, D, G.

1. Looft, looft nu al - ler he - ren Heer,
2. Heft u - we han - den naar om - hoog,
3. Dat 's Hee - ren ze - gen op u daal';

gij Zij - ne knech - ten, geeft Hem eer,
slaat naar het hei - lig - dom uw oog
Zijn gunst uit Si - on u be - straal';

gij, die des nachts Zijn huis be - waakt
en knielt eer - bie - dig voor Hem neer;
Hij schiep 't heel - al, Zijn naam ter eer;

en voor Zijn dienst in ij - ver blaakt.
looft, looft nu al - ler he - ren Heer.
looft, looft dan al - ler he - ren Heer.

Minder akkoorden bij ritmische psalmen

Bij ritmische psalmen hoef je meestal minder akkoorden te gebruiken.

Sommige tonen die gezongen worden, passen dan niet helemaal bij het akkoord.

Maar doordat je die tonen sneller zingt, valt het minder op.

We zeggen dan dat ze 'oplossen' naar het volgende akkoord.

In de muziektheorie heten die noten 'doorgangsnoten'.

Wat moet je doen?

Speel psalm 134 nog 2 keer:

- ritmisch met alle akkoorden
- ritmisch zonder de akkoorden tussen haakjes

Merk je dat je minder akkoorden hoeft te spelen als je ritmisch zingt?

D De snelheid van psalmen

Elke kerk heeft een eigen zangsnelheid.

De snelheid kan ook afhankelijk zijn van de inhoud van de psalm.

Ken je ritmisch én iso-ritmisch? Dan zul je merken dat je ritmische psalmen vaak iets langzamer telt dan iso-ritmische.

Wat moet je doen?

Kies een psalm uit het rijtje in paragraaf A.

Neurie de psalm eerst voor jezelf, zodat je weet hoe snel je hem moet spelen.

Speel daarna de psalm.

E Alle psalmen met akkoorden

In Op Toonhoogte staan niet alle psalmen.
Er zijn een paar boeken en een website met alle psalmen.

www.psalternatief.nl

Op deze website vind je op termijn alle psalmen met akkoorden en een kort voorspel.
Deze psalmen zijn alleen ritmisch te gebruiken.
Ze zijn beschikbaar in meerdere berijmingen.
Ook zijn er opnames en een paar videolessen beschikbaar.

Psalmen met akkoorden

Naast de 150 psalmen, bevat deze bundel ook de Enige gezangen.
De bundel is zowel ritmisch als iso-ritmisch te gebruiken.
Daarbij is uitgegaan van de kerktoonsoorten.
Er staat geen tekst bij de muziek, zodat hij te gebruiken is voor alle psalmberijmingen.

De akkoorden van een deel van deze psalmen zijn voor gitaristen erg moeilijk.
Op muziekpraktijkvivo.nl/christelijke-liedbundels/ vind je aanpassingen van de akkoorden voor gitaristen. Je kunt ze overschrijven of je kunt ze uitprinten en als bijlage achterin je boek bewaren.

Psalmboek eenvoudig genoteerd

Deze bundel bevat de melodie, akkoorden en klavierpartij van de 150 psalmen.
De bundel is alleen te gebruiken voor het ritmisch zingen van de psalmen.
Bij de akkoorden wordt meestal uitgegaan van majeur- of mineurtoonsoorten (dus niet van de kerktoonsoorten).
Bij elke psalm staat de tekst van 1 couplet genoteerd.

Als de akkoorden moeilijk zijn voor gitaristen, is er soms een extra partij met aangepaste akkoorden vermeld (soms met capo, soms zonder).

F Welke maatsoort heeft een psalm?

Bekijk een psalm in Op Toonhoogte.
Zie je dat er geen maatstrepen staan?

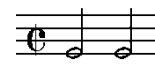
In heel oude muziek werden er geen maatsoorten gebruikt.
Men ging uit van een tactus, een regelmatige puls, maar niet van een vast aantal tellen per maat.
Daarom staat er in sommige liedboeken een tactusteken, bijvoorbeeld:

De psalmen horen bij die heel oude muziek en hebben dus ook geen maatsoort.
Daarom zie je in Op Toonhoogte geen maatstrepen staan.
Als in een boek wel maatstrepen staan, zie je dat de maatlengte steeds wisselt.

Alla breve

In Op Toonhoogte staat bij alle psalmen de oude maatsoort 'alla breve'.
Die geeft aan dat de teleenheid een halve noot is,
maar niet hoeveel tellen er in de maat zitten.

Eigenlijk klopt dit niet, omdat het ritme van de psalmen niet uitgaat van een maatsoort, maar van de tekst.

Het ritme van de tekst

Als je een tekst leest, zeg je sommige lettergrepen mét klemtoon en sommige zonder.
De lettergrepen met klemtoon noemen we 'zwaar'.
De lettergrepen zonder klemtoon noemen we 'licht'.

Hier zie je zinnen uit een paar psalmen. De klemtonen zijn onderstreept.
Sommige psalmen beginnen elke regel met 'zwaar'.
Sommige psalmen beginnen elke regel met 'licht'.

Wat moet je doen?

Lees de volgende psalmregels hardop en spreek de onderstreepte lettergrepen luider.

Opent uwe mond, eist van Mij vrijmoedig

't Hijgend hert der jacht ontkomen

Dat 's Heeren zegen op u daal'

Zelfs vindt de mus een huis, o Heer

Franse of Nederlandse teksten?

De psalmen zijn oorspronkelijk geschreven in de Franse taal.
Officieel gaat het ritme van de psalmen terug op het ritme van de Franse tekst.
De Nederlandse vertalingen hebben meestal hetzelfde tekstritme als de Franse tekst.
Heel soms is het afwijkend, maar in deze methode gaan we wel uit van de Nederlandse tekst.

Twee tekstritmes in de psalmen

Er worden in de psalmen 2 soorten tekstritmes gebruikt:

- zwaar – licht
- licht – zwaar

Wat moet je doen?

Lees de volgende psalmregels en zet streepjes onder de woordaccenten:

(psalm 1) Welzalg hij, die in der bozen raad
Niet wandelt, noch op 't pad der zondaars staat,

(psalm 150) Looft God, looft Zijn naam alom;
Looft Hem in Zijn heiligdom;

Zoek ook zelf een psalm op en lees de tekst hardop.
Kun je ontdekken waar de klemtonen zijn?

Ritmepatronen op basis van de tekstklemtonen

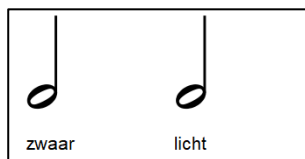
De lettergrepen in de teksten hebben 2 sterktes (zwaar-licht) en er kunnen 2 soorten noten zijn (lang-kort).

We gaan nu ritmepatronen voor de noten ontdekken.

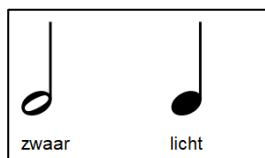
Een ritmepatroon begint altijd met een zware lettergreep.

Met deze informatie komen we op de volgende mogelijke patronen:

Blokjes van 4 of 2 tellen:

Blokjes van 3 tellen:

Wat moet je doen?

Kies 1 ritmeblokje en speel dat 4 keer achter elkaar op 1 toon of akkoord.
Benadruk zwaar en licht.

G De makkelijkste ritmische psalmen

De makkelijkste psalmen zijn psalmen die

- alleen zijn opgebouwd uit blokjes van halven óf kwartnoten
- elke regel beginnen met een zware lettergreep

De volgende psalmen uit Op Toonhoogte zijn de 'makkelijkste' psalmen:

35 Psalm 86
66 Psalm 136
72 Psalm 146
75 Psalm 150

Wat moet je doen?

Lees de tekst hardop en zet streepjes onder de woordaccenten.

Zie je dat elk blokje van zwaar + licht bestaat uit alleen halve noten of alleen kwartnoten?

Psalm 146

Em Am Em Am B⁷ Em
Prijs de Heer met blij - de gal - men;

C Am B⁷ Em
Gij, mijn ziel, hebt rij - ke stof;

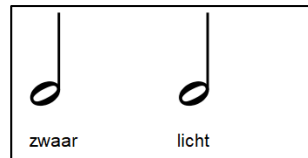
C G Am Em
'k Zal zo lang ik leef, mijn psal - men

Am Dm E Am
vro - lijk wij - den aan Zijn lof;

D G C B⁷ Em
'k Zal zo lang ik 't licht ge - niet,

C Am E Am
Hem ver - ho - gen in mijn lied.

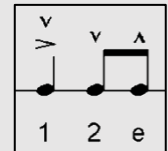
We gebruiken bij deze psalmen dus alleen blokjes van 4 of 2 tellen:

Wat moet je doen?

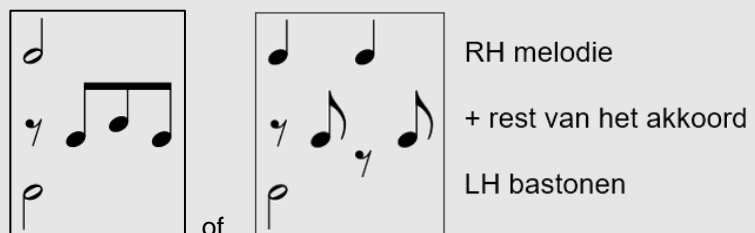
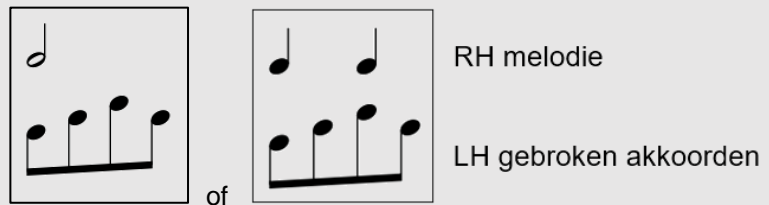
Gitaar

Je kunt dit ritme (of een variatie) gebruiken:

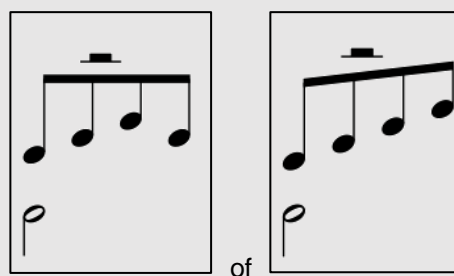

Piano

Je kunt deze speelpatronen (of een variatie) gebruiken:

Bij de rust tussen de regels speel je het patroon nog een keer, eventueel met een variatie, bijvoorbeeld:

Slagwerk

Je kunt een half-time of double-time ritme nemen.

Een half-time ritme is rustiger, een double-time ritme is meer up-tempo.

Bedenk wat je vindt passen bij de psalm.

Komt je ritme niet uit aan het eind van een regel, dan kun je halve maat invoegen.

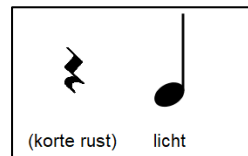
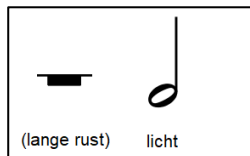
H Ritmisch ook makkelijke psalmen, maar met een opmaat

Deze psalmen bestaan ook uit alleen maar blokjes van 4 of 2 tellen, maar elke regel begint met een lichte lettergreep.

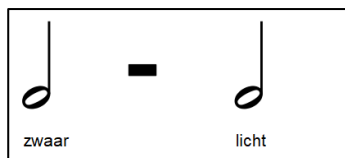
Begint een regel met een lichte lettergreep, dan behandelen we die als een opmaat

Een opmaat is een onbeklemtoonde muzieknoot vóór de 1^e beklemtoonde muzieknoot.

Aan het begin van die regels kunnen deze patronen bestaan:

Tussen 2 regels kan ook dit patroon bestaan, er lijkt een extra rust ingevoegd te zijn:

Wat moet je doen?

Lees de tekst van psalm 116 en zet streepjes onder de woordaccenten.
Let op! De eerste klemtoon ligt op 'heb'.

Zie je dat elke regel begint met een lichte noot?
Je moet dus elke 2^e lettergreep benadrukken.

De volgende psalmen uit Op Toonhoogte zijn makkelijke psalmen met een opmaat:

- 19 Psalm 51
- 25 Psalm 65
- 29 Psalm 72
- 36 Psalm 87
- 37 Psalm 89
- 39 Psalm 93
- 40 Psalm 96
- 44 Psalm 98
- 49 Psalm 116
- 52 Psalm 118
- 53 Psalm 119
- 61 Psalm 133
- 64 Psalm 134

Psalm 116

Je ziet 2 rijen akkoorden staan.

De onderste rij akkoorden horen bij de melodie. Deze akkoorden zijn moeilijk voor gitaar.

De bovenste rij kan daarom gespeeld worden met capo.

De akkoorden zijn dan makkelijker, maar klinken hetzelfde.

capo III: D   A   D   A   G   A   D
F   C   F   C   B^b   C   F

God heb ik lief; want die ge-trou-we HEER'

A   D   G   D   E   A
C   F   B^b   F   G   C

hoort mij-ne stem, mijn sme-kin-gen, mijn kla-gen;

D   G   A   D   G   E   A
F   B^b   C   F   B^b   G   C

Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem, al mijn da-gen;

D   A   G   A   D
F   C   B^b   C   F

Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer.

I Toevallige verhogingen

Voordat we ritmisch afwijkende psalmen gaan behandelen, behandelen we eerst de toevallige verhogingen.

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk hadden we het over kerktoonsoorten.

Door de kerktoonsoorten klinken sommige melodieën vreemd voor onze oren.

Een aantal tonen die tegenwoordig vaak met een # gezongen worden, waren oorspronkelijk zonder #.

We noemen die tonen met # 'toevallige verhogingen'.

In sommige kerken worden de toevallige verhogingen wel gezongen, in andere kerken niet.

Het is belangrijk dat je bij die bepaalde toon het juiste akkoord speelt.

Als begeleider heb je invloed op welke toon er gezongen wordt door een gemeente.

Speel je in een groep, dan moet je goed afspreken wat jullie spelen.

Welke toon bij welk akkoord?

Je moet dezelfde toon spelen als dat er gezongen wordt.

Als je een D zingt, moet je in het akkoord ook een D spelen (en niet een D#).

Als je een D# zingt, moet je in het akkoord ook een D# spelen (en niet een D).

Wat moet je doen?

Speel (of zing) de melodietoon C. Speel tegelijk het A-akkoord.

Hoor je dat dit niet past? Je moet het Am-akkoord spelen.

Speel (of zing) de melodietoon C#. Speel tegelijk het Am-akkoord.

Hoor je dat dit niet past? Je moet het A-akkoord spelen.

Welke toon zing jij?

In de volgende psalm zijn de toevallige verhogingen aangegeven.
Op die plek staan haakjes om de (#).

Wat moet je doen?

Neurie of speel alleen de melodie van de psalm.
Hoe ken jij deze? Met of zonder #?

Psalm 86

Leer mij naar Uw wil te hand' - len, 'k zal dan in Uw
waar - heid wand' - len. Neig mijn hart en voeg het saâm
tot de vrees van U - we naam. Heer', mijn God, ik zal U
lo - ven, hef - fen 't gan - se hart naar bo - ven, 'k zal Uw
naam en ma - jes - teit e - ren tot in eeu - wig - heid.

Speel ook de melodie van andere psalmen uit Op Toonhoogte met (#):

- 5 Psalm 19
- 28 Psalm 68
- 48 Psalm 108
- 59 Psalm 130
- 66 Psalm 136
- 75 Psalm 150

Welk akkoord?

Staat er geen akkoord op de plek van de toevallige verhoging?

Dan past het vorige akkoord waarschijnlijk bij beide tonen. Je moet dit even proberen.

Past het niet? Bedenk dan zelf een akkoord dat er wel past.

Staat er op de plek van de toevallige verhoging een akkoord met een (m) erbij?

Dan moet je kiezen welk akkoord je speelt:

Het is óf-óf

Zing je wél toevallige verhogingen? Dan speel je de # wel en de m niet.

Zing je géén toevallige verhogingen? Dan speel je de # niet en de m wel.

Wat moet je doen?

Zing of speel psalm 86 nu met melodie en akkoorden.

Zing je wél toevallige verhogingen? Dan speel je de # wel en speel je de akkoorden B en A.

Zing je géén toevallige verhogingen? Dan speel je de # niet en speel je de akkoorden Bm en Am.

Psalm 86

Em B(m) Em D Em C Am B(m)
Leer mij naar Uw wil te hand' - len, 'k zal dan in Uw

Em D Em G D Em A D
waar - heid wand' - len. Neig mijn hart en voeg het saâm

G A(m) Em B Em G D G Em
tot de vrees van U - we naam. Heer', mijn God, ik zal U

D G Em D G Em D G Em D
lo - ven, hef - fen 'tgan - se hart naar bo - ven, 'k zal Uw

C A D G A(m) Em B Em
naam en ma - jes - teit e - ren tot in eeu - wig - heid.

In Op Toonhoogte zie je deze manier van noteren alleen bij het volgende lied:

48 Psalm 108

In andere boeken kom je dit vaker tegen.

Liederen uit Op Toonhoogte zonder geschreven toevallige verhogingen

Bij een paar liederen staat geen (#), terwijl dit eigenlijk wel zou moeten.

Sommige mensen zingen de toevallige verhogingen namelijk wel.

Wat moet je doen?

Speel de melodie van deze psalmen.

Als je een noot tegenkomt, die jij vreemd vindt klinken, zet daar dan een # bij.

35 Psalm 86

68 Psalm 139

152 O grote Christus, eeuwig licht.

Dit lied hoort bij de oude psalmmelodieën

157 Blijf bij ons Heer, wanneer de nacht zal komen

Dit is de melodie van psalm 12

Liederen uit Op Toonhoogte met alleen geschreven toevallige verhogingen

Bij een paar liederen staat alleen #, terwijl er (#) zou moeten staan.

Sommige mensen zingen de toevallige verhogingen namelijk niet.

Soms moet je ook (m) bij het akkoord zetten.

Wat moet je doen?

Speel de melodie van deze psalmen.

Als je een noot tegenkomt, die jij vreemd vindt klinken, zet daar dan ( ) bij.

11 Psalm 27

14 Psalm 36

18 Psalm 47

J Ritmisch afwijkende psalmen: af en toe blokjes van 3 tellen

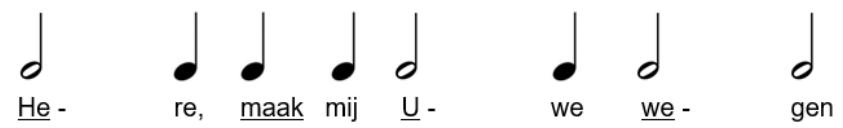
Ritmisch makkelijke psalmen hebben alleen blokjes van 4 of 2 tellen.
Bij ritmisch afwijkende psalmen kloppen deze blokjes niet altijd voor je gevoel.
Je kunt deze afwijkingen op 2 manieren behandelen:

Syncopen of af en toe blokjes van 3 tellen?

Deskundigen zijn het over dit onderwerp niet eens.

1. Sommigen vinden dat blokjes van drie tellen niet bestaan, maar dat je het moet zien als syncopen. Een syncope is een ritme waarbij accenten verlegd worden. Het ritme-accent komt dan op een lettergreep die licht is of halverwege een lange noot.
2. Anderen vinden dat er wél af en toe blokjes van drie tellen kunnen bestaan. De normale puls bestaat dan uit halve noten, maar af en toe zijn er uitzonderingen.

Voorbeeld

Liedritme:
He - re, maak mij U - we we - gen

Manier 1:
zwaar licht zwaar licht zwaar licht zwaar licht zwaar licht zwaar licht

Manier 2:
zwaar licht zwaar licht zwaar licht zwaar licht

Welke mogelijkheid kies je?

Het makkelijkst is om te kiezen voor de 1e mogelijkheid.
Je blijft dan altijd een patroon van 2 tellen spelen, terwijl dat soms tegen het tekstritme ingaat.

Het spelen van een ritme dat wél gelijk is met het tekstritme, is een meer oorspronkelijke uitvoering.
Deze is wel moeilijker, omdat je moet wisselen tussen blokjes van 2 of 3 tellen.

In de volgende paragrafen wordt de 2e mogelijkheid uitgelegd.

Vind je dit te ingewikkeld? Gebruik dan gewoon mogelijkheid 1.

Blokjes van 3 tellen

Veel psalmen zijn opgebouwd uit blokjes van 4 of 2 tellen.

Sommige psalmen hebben af en toe een blokje van 3 tellen.

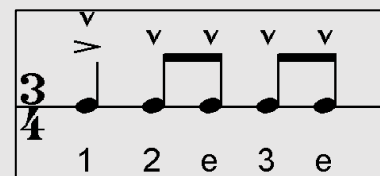
Vooral mensen die gitaar of percussie spelen vinden het belangrijk om dit te weten voor hun slagpatroon.

Ook voor pianisten die akkoorden spelen, is het fijn.

Wat moet je doen?

Gitaar

Je kunt tijdens blokjes van 3 tellen dit ritme (of een variatie) gebruiken:

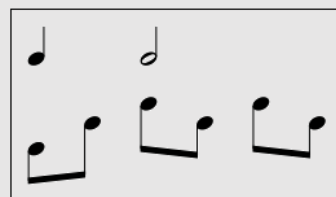

Piano

Je kunt tijdens blokjes van 3 tellen deze speelpatronen (of een variatie) gebruiken:

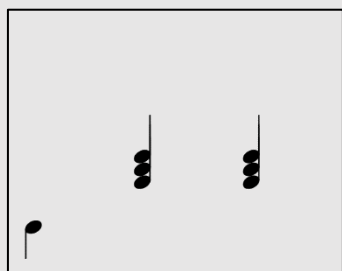

of

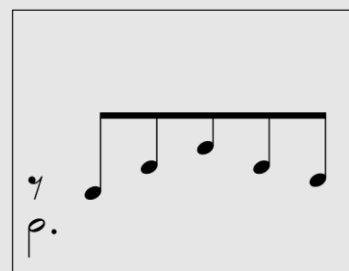

RH melodie

LH gebroken akkoorden

of

Melodie gezongen

RH akkoorden

LH bastonen

Slagwerk

Je kunt tijdens blokjes van 3 tellen een 3/4-maat spelen. Je moet dan wel vaak wisselen.

Je kunt ook het strakke ritme (van kick-snare) loslaten en alleen de puls van het tekstritme spelen.

Je speelt dan een alleen een puls op de zware lettergrepen (de klemtoon van de tekst).

Speel geen snare, maar wel hi-hat of ride.

De volgende psalmen uit Op Toonhoogte hebben soms groepjes van 3:

- 10 Psalm 25
- 13 Psalm 33
- 15 Psalm 42
- 17 Psalm 43
- 18 Psalm 47
- 22 Psalm 56
- 24 Psalm 62
- 27 Psalm 67
- 30 Psalm 73
- 37 Psalm 89
- 47 Psalm 105
- 55 Psalm 121

Wat moet je doen?

Bekijk een psalm en zoek de plek op van een combinatie van zwaar-licht met:
1 halve + 1 kwartnoot óf 1 kwartnoot + 1 halve noot.

Je kunt jezelf helpen door hulpstreepjes te zetten

- 1: zet streepjes onder de woordaccenten
- 2: zet hulpmaatstreepjes in de notenbalk vóór de woordaccenten

Psalm 25

In deze psalm zie je met kleine streepjes een paar blokjes van 3 tellen aangegeven.
Het ritme dat je dan krijgt, is onregelmatig, maar past wel goed bij de klemtonen van de tekst.

The musical score for Psalm 25 is presented in four staves, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes, and chord symbols are placed above the staves. Small horizontal lines (hulpmaatstreepjes) are placed above the notes to indicate rhythmic groupings of three notes.

Staff 1: G C G Bm Em G Em C Am D G
He - re, maak mij u - we we - gen door uw Woord en Geest be - kend.

Staff 2: Em C G Bm Em G Em C Am D G
leer mij, hoe die zijn ge - le - gen en waar - heen G' uw tre - den wendt;

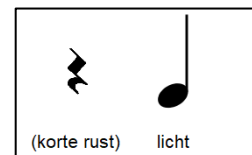
Staff 3: Em D G C G Em Bm C D G
leid mij in Uw rech - te leer, laat mij trouw Uw wet be - tracht - ten,

Staff 4: Bm Em C D G Em Bm C Am D G
want Gij zijt mijn heil, o Heer, 'k blijf U al de dag ver - wach - ten.

K Ritmisch afwijkende psalmen: regels die met een kwartnoot beginnen

De meeste psalmen hebben tussen de regels één tactus (puls) van een halve rust.
De volgende regel begint dan met een halve noot.

Een aantal psalmen begint een regel met een kwartrust en kwartnoot.
Deze regels beginnen halverwege de tactus. Dit voelt als een opmaat.

Wat moet je doen?

Speel een accent op de rust en op het volgende woordaccent (dus de noot ná de lichte noot).

17 Psalm 43
46 Psalm 103

Psalm 103

A D A G A

Loof, loof de Heer, mijn ziel met al - le krach - ten,

D A D G A D

ver - hef zijn naam, zo groot, zo hei - lig 't acht - ten,

G A Em A G A

och, of nu al wat in mij is Hem preez'!

D A G A D A D Em

Loof, loof mijn ziel, de Hoor - der der ge - be - den,

A D G A D G A

ver - geet nooit één van Zijn wel - da - dig - he - den:

G D A Em A G A

ver - geet ze niet, 't is God die z' u be - wees!

L Ritmisch afwijkende psalmen: regels die meteen doorgaan

Na de meeste psalmregels is er een halve rust.

Een aantal psalmen gaat zonder rust door naar de volgende regel.

De laatste noot van een regel en de eerste noot van de volgende regel horen bij elkaar en zijn samen één tactus (puls).

Dit is alleen zo als je ritmisch zingt bij de volgende psalmen uit Op Toonhoogte.

Als je iso-ritmisch zingt, moet je wél een rust invoegen.

Incidenteel een ander tekstritme

Er worden in de psalmen vrijwel alleen 2 soorten tekstritmes gebruikt:

- zwaar – licht
- licht – zwaar

Bij de psalmen waar regels meteen doorgaan, is er als uitzondering het tekstritme:

- zwaar – licht – licht

Dit is bijvoorbeeld zo bij

Psalm 32 'Welzalig hij, wiens zonden zijn vergeven; die van de straf ...'

Psalm 79 'Uw lof, Uw eer verbreiden, en zingen van geslachten tot geslachten'

12	Psalm 32
32	Psalm 79
67	Psalm 138
73	Psalm 149

Psalm 79

D G D G D G D

Zo zul - len wij, de scha - pen U - wer wei - den,

G C G C D G

in eeu - wig - heid Uw lof, Uw eer ver - brei - den,

D Em G Em C D

en zin - gen van ge - slach - ten tot ge - slach - ten

G D G D C Am D G

Uw trouw, Uw roem, Uw on - ver - win - b're krach - ten.